

Det skånska svärdet från 800 till 1300 e.Kr.

Fallstudie av 8 svärd

Christofer Adolfsson
Lunds Universitet
Institutionen för arkeologi och antikens historia
Ark 404:4 VT 2006
Mats Mogren

Abstract

This essay discusses the development of swords in the southern region of Sweden, Skåne. It attempts to locate the areas in Europe where the swords were first made and, in doing so, trace the communication routes by which people traveled. The essay deals with a period of a few hundred years, from the late eighth century to sometime around 1300. In that sense, it is therefore also a time study tracing the cultural changes and developments in Skåne during the era of Christianization. Does the development of swords follow the overall changes in society, from an isolated pagan district to a Catholic European community, or not? In answering this question, eight swords were selected and put under closer observation. The results reveal a remarkably close relationship between the development of swords and the historical and cultural changes that were taking place in Scandinavia. In the beginning of the Viking age, the swords were produced primarily in Norway. As Christianity slowly began to infiltrate society, however, new influences reached the northern parts of Europe. The development of the sword in Scandinavia during the early medieval period (1100-1300) is in essence a reflection of the development of swords that was taking place in Catholic Europe during the same era.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte	4
1.2	Problemformulering	5
1.3	Avgränsningar	6
1.4	Material och forskningsläge	6
1.5	Metod och teori	10
1.6	Källkritik	11
1.7	Klargörande av begrepp	11
2	Bakgrund	12
3	Analys	18
3.1.1	Det vikingatida svärdet i dess kontext	18
3.1.2	Det vikingatida svärdet	19
3.1.3	Det skånska vikingatida svärdet	25
3.2.1	Det tidigmedeltida svärdet i dess kontext	28
3.2.2	Det tidigmedeltida svärdet	29
3.2.3	Det skånska tidigmedeltida svärdet	32
4	Sammanfattning och slutdiskussion	36
5	Litteratur, källor och material	39
5.1	Otryckta källor	39
5.2	Arkeologiskt material	39
5.3	Litteratur	39
5.4	Internet	40
5.5	Muntliga källor	40
6	Bilagor	41

1 Inledning

Svärdets innebörd för det vikingatida och tidigmedeltida samhället går knappast att underskatta. Det är svårt att hitta ett materiellt ting hos den moderna människan idag som ens kommer i närheten av svärdets dåtida betydelse. Liknelse med bilen har gjorts men även detta torde vara en alltför vågad sammankoppling. Svärdet var ett vapen som kunde gå i arv i flera generationer och på så vis ha en aktiv livslängd på ibland flera hundra år. Det finns till och med fall där vapnet grävts upp ur gravar för att återanvändas. Vidare var vapnet en av de saker som en krigare ansåg sig behöva efter döden varför det ofta begravts tillsammans med den döde.

Svärdet speglade makt, social status och frihet i en tid då samhällseliga lagar inte var fullt så utvecklade som idag. Vikingen eller den medeltida krigaren bar alltid svärdet vid sin sida, såväl under festliga som vardagliga tillställningar. Vapnet var inte vilket ting som helst. Inte sällan döptes svärdet och fick en "personlighet". Några av dessa namn kan vi idag fortfarande läsa i gamla sagor från tiden eller på rostiga näst intill oläsliga namninristningar på själva svärdet. Ett ting som var så pass värdefullt för den dåtida människan bör väcka intresse för den som är intresserad av tidsperioden. Eftersom svärdet vördades i den utsträckning som historien säger oss så går det genom svärdet att se vad människan för runt 1000 år sedan såg som ovärderligt. Vi kan genom svärdets hjälp närma oss det inre hos människorna i en svunnen tid. Hur var förändringen av denna status pryl och varifrån kom svärden som nyttjades? Genom att försöka svara på dessa frågor kan vi idag få en uppfattning av dåtida gällande moden och hur dessa förändrades. Det går också, genom svärdet, att spåra hur människor rörde sig i Europa och varifrån nymodigheterna kom ifrån. Det är med andra ord handelsvägar, kontaktnät, teknik, krigstaktik, religion och mode som studeras då svärdets väsen synas. Denna källa av information bör inte förbypassas.

1.1 Syfte

En studie av svärdet kan, som ovan nämnt, ge många resultat. Det primära syftet denna uppsats hade, då materialsökandet påbörjades, var att försöka spåra förändringsprocessen för svärd i Skåne under sen vikingatid till tidig medeltid. Det tog emellertid inte lång tid att få en insikt om att forskningen för skånska svärd var ytterst vag¹. Ett sekundärt syfte tonade upp sig när ansamlingen svärd genomarbetades. Det visade sig att dateringar, svärdens tillverkningsplats och material i flera fall inte var angivna. Det fanns till och med svärd vilkas fyndkontexter helt försvunnit. En stor del av arbetet har därför fått inrikta sig på att skapa ordning i en något kaosartad fyndsamling. Det överliggande syftet, där förändring över tid skulle studeras, finns kvar men har kraftigt degraderats till förmån för en mer allmän genomgång av skånska svärd.

Att datera och sedan spåra svärdens ursprung visar indirekt på mänskliga kontaktnät. Genom att sedan se hur svärdet i Skåne förändrades över tid kan man också se hur dessa kontaktnät geografiskt förändrades eller utvidgades. Eftersom uppsatsen behandlar den period då Skandinavien kristnades så kommer resultatet också bidra till den allmänna forskningen om vad som hände och hur det gick till då vikingarna började hylla Påven och hans medarbetare. Vidare så kommer den rent krigiska aspekten ofrånkomligt att beröras. Eftersom svärdet i grunden är ett vapen så följer dess historia av naturliga skäl den militärstrategiska och taktiska utvecklingen. Uppsatsen vilar på flera forskningsområden och kan därför bekänna sig till en rad olika forskningsinriktningar.

Sedan sent 1800-tal och tidigt 1900-tal har vapenforskning minskat väsentligt eftersom andra genrer tagit mer utrymme. Arbetet syftar därför också till att försöka lyfta fram en gammal ”glömd” gren inom arkeologin och göra svärdet till mer än ett vapen då det i grund och botten är ett ytterst välgjort och bekostat hantverk. Till detta bör tilläggas att svärdet inte bara var något som tillhörde en liten exklusiv grupp i samhället utan något som fanns, verkade och var synligt hos de flesta människorna.

¹ För vidare information se kapitel 1.4.

1.2 Problemformulering

Uppsatsens grundsyfte är att sätta in ett begränsat antal skånska vikingatida och tidigmedeltida svärd i en större kontext. Svärden ska dateras och därefter försöka härledas till tillverkningsområde. Vidare ska den tekniska förändringen undersökas och sättas i ett större perspektiv. Arbetet lutar därför mot 2 grundfrågor som för enkelhetens skull här bryts ut ur texten;

1. *Från vilka tillverkningsområden kommer de valda skånska svärdfynden?*
2. *Hur ser förändringsprocessen över tid ut när det gäller de valda svärden?*

Den första frågan ska försöka reda ut var svärden geografiskt sett är gjorda. Till detta hör också uppgiften att datera fynden och att sätta samman dem med en större kontext. Svärden kommer att placeras in i kategorier utifrån det gällande forskningsläget. Den andra frågan är av mer teoretisk karaktär då den behandlar en större helhetsbild av det valda svärds materialet. Grundligt sett ska svärden analyseras över tid. Vilka tekniska innovationer skedde under den studerade perioden och varifrån geografiskt kom dessa? Hänger de tekniska innovationerna samman med den övergripande militärstrategiska situationen. Främst handlar det om övergången från det vikingatida svärdet till ”riddartidens” svärdstyper. Indirekt berörs här också skapandet av de nya tankegångarna som uppkom på grund av kristnandet, feodalsamhället och det med tiden alltmer kontrollerade samhället som i slutändan skulle ta patent på nyttjandet av våld. Följer svärdets tillverkningsområden geografiskt de nya handelsvägar och alliansförbindelser som knöts med det kristna Europa?

De två grundfrågorna innehåller, som redogörelsen visar, därför en del mindre indirekta frågor. Det handlar dock om en nedbrytning av de två grundläggande problemen varför de underliggande frågorna egentligen endast är en förfining av och en djupdykning i den övergripande problemformuleringen.

1.3 Avgränsningar

Först har en geografisk avgränsning till Skåne varit nödvändig att göra. Eftersom svärdforskningen, och den allmänna vapenforskningen, inte är den största grenen inom arkeologin, så är det avgörande inför en studie inte var undersökningen görs utan att den görs. Det som krävdes för arbetet var en ansamling svärdsfynd från tiden och en sådan fanns i Skåne. Till detta ska också tilläggas att det är Skåne som uppsatsen vill studera då det tidigare inte har gjorts något allvarigare försök att, utifrån frågeställningarna, se på svärdsfynden i länet. Vidare så måste även avstånd mellan författare och material här poängteras då varken ekonomi eller tid ger tillgång till några längre resor. Den andra givna avgränsningen för arbetet var tidsperioden som undersökningen bearbetar. Då det är, bland annat, kristnandet i Skandinavien som studeras faller det inom rimligheten att uppsatsen bör röra sig i tiden runt år 1000. Vidare så är förändringen av svärdet under 1300 och 1400 talet så pass stor att det närmast går att tala om ett helt annat vapenslag då tvåhandssvärd gör entré i historien. På grund av detta så har dessa svärd utelämnats. Under ytterliggare nyare tid så är det värjan som utvecklas. Eftersom studien söker efter kontaktnät och handelsvägar hade en tidsmässig senareläggning även gjort projektet onödigt då en mer nationell produktion så småningom uppkom. Mängden svärd som studerats hängde samman med materialtillgången och återigen avståndet till detta. En jämvikt i tid med antal svärd har också eftersträvat.

Avgränsningar har inte bara gjorts för svärdets omvärld utan också på själva undersökningen av svärdet som ett ting. Studien har inte innehållit en större granskning av svärdens material då detta skulle ha blivit alltför tidskrävande samt att det hade krävts speciell expertis.

1.4 Material och forskningsläge

Den viktigaste delen av materialet som har använts är själva svärden, vilka utgör grundstommen för uppsatsen. Dessa fanns på Lunds Historiska Museum och kunde med

expertishjälp på plats analyseras. Fyra av de vikingatida svärden går att beskåda av allmänheten då dessa är en del av själva utställningen. Det tidigmedeltida materialet var avskärmat från allmän beskådan och inlåst i ett larmat rum. Svärden från denna tid saknade till stor del fyndkontext men att det rörde sig om skånska fynd råder det enligt Hampus Cinthios ingen tvekan om (Cinthios Hampus LUHM 2006). Kvaliteten på svärden var av naturliga skäl olika. Vissa av de vikingatida svärden var välbevarade med endast lite rostbelagda ytor medan andra var ytterst hårt ansatta av tidens gång. Det medeltida materialet var i bra skick med endast ytlig rost som slitage. Då kontext fanns till svärdens påträffande gick detta att hitta i Lund Historiska Museums accessionsböcker och där gick också ibland att läsa tidigare något amatörmässiga utlåtanden.

Till den rent arkeologiska delen av materialet tillkommer det forskningsläge vilken uppsatsen lutar sig mot. Som tidigare nämnts så rör det inte sig om en utbredd och påkostad arkeologisk eller historisk forskningsatsning under de senaste decennierna. Grunden för det som har gjorts ligger i romantikens 1800-tal där riddarens ideal och värderingar återupptäcktes och började hyllas runt om i världen. I Skandinavien drogs också den gamle vikingen ut ur garderoben och denne fick tjurliknande hjälmar, flugsvampsätande mani och ett guldlockigt hår. Den romantiska rörelsen frodades med Tegnér i spetsen och så småningom började intresset för vilka vapen dessa gamla hjältar använde att väckas. I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet gavs en rad böcker och publikationer ut om allt från rustningar till spikklubbor. Det är i kölvattnet från denna tid som svärdsforskningen såg dagens ljus. Det bör här också i förbifarten nämnas att svärdet indirekt sedan urminnes tider funnits bland människan och att det säkerligen fanns ett utbrett intresse för värjor, fäktning, duellerande och andra svärdslika aktiviteter under denna tid.

Det första grundliga verket som kategoriskt delade in de vikingatida svärden i typer efter utseende och fyndplatser var Jan Petersens bok *De Norske Vikingesverd*² som utkom år

² Boken finns idag endast i ett fåtal bibliotek i Sverige. Kristian Noer översatte emellertid *De Norske Vikingesverd* år 1998 till engelska och i dagsläget håller boken i sin helhet på att bli digital. För vidare information se <http://www.vikingsword.com/petersen/>.

1919. Petersen delade här in de vikingatida norska svärdsfynden i 26 typer, från A till Z och AE samt med ett antal underliggande typer (Wheeler R.E Mortimer 1927, s 31) (<http://www.vikingsword.com/petersen/> 2006-05-09). Hans indelningsmetoder är än idag vetenskapligt hållbara och 1919 års verk ligger mer än 80 år senare fortfarande som en grund då vikingatida svärd undersöks. Det har emellertid skett vissa modifieringar men det har inte berott på vetenskapliga fel utan snarare tvärt om. Petersens indelning har visat sig vara alltför precis varför flertalet senare undersökningar om svärd minskat typindelningen från 26 till runt 10 klasser. När Londons museum under 1920-talet katalogiserade sitt material så utgavs en mängd böcker om England och dess historia. Dessa byggde på arkeologiska fynd och utgåva nummer ett behandlade Vikingaperioden och utkom 1927 med titeln *London and the Vikings* skriven av R.E Mortimer Wheeler. Han var den förste att angripa Petersens indelning och gjorde denna mer lätthanterlig då han ansåg att det räckte med endast sju indelningar, namngivna typ I-VII. Wheelers indelning har sedan ofta använts av senare svärdsforskare och är efter Petersens verk stommen för hela genren. Wheelers indelning kom med tiden dock att visa sig vara något djärv i antalet svärdsindelningar, varför det tillkommit åtminstone två typer till. De tillkomna spåras tidsmässigt tillbaka till brytningstiden mellan vikingatid och tidig medeltid³. Den verkliga historien var dock inte indelad i fack utan ska snarare ses som en långtgående process, varför det egentligen inte finns några exakta gränser för vad som är vad. De tidiga svärdstyperna kan i vissa fall spåras tillbaka till tiden innan vikingatiden och de senare typerna till den så kallade tidiga medeltiden, varför det kan vara korrekt att utöka indelningen till att också inkludera övergångsfaser.

Trots att det främst är hjalten på svärderna som analyserats av tidigare svärdsforskare så spelar klingan ingalunda liten roll. Problematiken med att enbart se på klingor är emellertid att det är svårare att urskilja olikheter samt att denna del av svärdet ofta är dåligt bevarat och därmed sönderrostat. Vid de tillfällen då klingan kan ge information

³ Faktumet att de senare tillkomna svärdstyperna ligger under brytningstiden mellan vikingatid och medeltid kan vara skälet till att Wheeler inte ansåg dessa nödvändiga för den vikingatida svärdsindelningen. För vidare diskussion se kapitel 3.1.2.

kan det dock vara ytterliggare en viktig källa. Uppdelningen av klingan har gjorts utefter Alfred Geibig indelning från 1991.

Rustningars och vapens förändring är starkt sammankopplat med krigets utveckling varför det under medeltiden skedde en förhållandevis snabb utveckling. I takt med att det bepansrade rytteriet växte fram kom rustningen att bli allt viktigare. Trots att själva riddaren var ett tämligen ovanligt fenomen på slagfältet spelade denna grupp en stor roll för utkomsten av sammandrabbningar. Trots de många vapeninnovationer som uppkom under perioden 1000-1400⁴ kom svärdet att fortsätta vara en av de viktigaste vapentyperna, inte minst när det gällde att försvara sig och under ”man mot man” strider (Hoffmeyer Ada Bruhn 1954, s 179 ff). Toppen på kapplöpningen mellan svärd och rustning blev utvecklandet av det slagkraftiga tvåhandssvärdet och helkroppsrustningen. Utvecklingen för svärdet skedde dock successivt och övergången från de vikingatida svärden till de medeltida är ibland hårfin. Under 1950-talet katalogiserade Ada Bruhn Hoffmeyer det danska svärds materialet från 1100 till 1500 i filosofie doktorsavhandlingen *Middelalderens Tveeggade Svärd* utgiven 1954. Han delade in svärden i två huvudgrupper, de romanska och de gotiska, varefter han gjorde sju undergrupper, I-VII, och slutligen ytterliggare en underliggande gruppindelning, a-c.

Efter Petersens och Londons museums svärdsforskning har det skett en sakteligen framåtskridande process. Det danska materialet katalogiserades, som ovan nämnts, under 1950-talet men för Sveriges del återstår det fortfarande en större undersökning och katalogisering av svärdsfynden. Det finns en tämligen gedigen svärdsforskning i Storbritannien från keltisk tid och framåt. Det kanske mest förvånansvärda är att de vikingatida svärden fått en nästan större vetenskaplig fokus i Storbritannien än i Skandinavien. Ian Pierce och Ewart Oakeshott⁵ är kanske de personer som bidragit mest till den moderna svärdforskningen inom det engelska öriket.

⁴ Som exempel kan här nämnas lanser, sköldens anpassning till ryttaren och piken. För vidare information se Oakeshotts *The archaeology of weapons*.

⁵ Ewart Oakeshott är författare till bland annat *The archaeology of weapons*, och Ian Peirce är författare till *Swords of the viking age* och rustnings och vapensmed med stora bidrag gjorda för och i England, Irland och Frankrike.

De vikingatida och medeltida svärden hyser allmänhetens intresse, vilket inte minst en sökning på internet visar, och en rad böcker, publikationer och internetsajter redogör för dagens forskningsläge. Slutligen bör nämnas att svärd ibland faller inom den allmänna fyndarkeologin och kan därför i vissa sammanhang finnas representerad i andra arkeologiska inriktningar. Som ett exempel på detta kan här nämnas Märta Strömbergs *Untersushungen zur jüngerer eisenzeit in schonen* del I och II.

1.5 Metod och teori

Uppsatsens mål är att placera in de valda skånska svärdsfynden i den allmänna indelningen som gäller för de vikingatida och tidigmedeltida svärden. På grund av detta så vilar uppsatsens grund på katalogiseringen som tidigare gjorts. För det vikingatida materialet är det främst Petersens indelning från tidigt 1900-tal som utgör kärnan för forskningen. Denna uppsats använder sig dock till mestadels endast indirekt av Petersen idéer och teorier eftersom Wheelers omstrukturering av Petersens verk på 1920-talet är mer lätthanterligt. Det är Wheelers sju typindelningar, som är en förenkling av Petersens 26 typer, som används för denna studie. Till detta tillkommer Ian Peirce och Ewart Oakeshotts teorier som utvecklade ytterligare två svärdstyper, VIII och IX, vilka svarar för den så kallade övergångsperioden mellan vikingatid och medeltid. För uppsatsens medeltida svärd används delar av Hoffmeyers teorier. Typologin och de olika svärdsindelningarna berörs närmare under analysdelen.

Eftersom uppsatsen syftar till att se vilken geografisk förflyttning de valda skånska svärden genomgått så sällar sig studien till den arkeologiska inriktningen som medger att tinget är något som dåtiden konstruerat. Vidare är det en komparativ analys då denna försöker spåra svärdens ursprung, varför jämförelser mellan svärd geografiskt och tidsmässigt sker. Uppsatsen är också en detaljstudie av det valda svärds materialet men samtidigt tas ett större perspektiv in då detaljstudien ska sättas samman med en helhet.

1.6 Källkritik

Eftersom grunden för uppsatsen har att göra med rent arkeologiskt material, då det främst är svärderna som ska analyseras, är källkritiken för detta förhållandevis skonsam. Det är ett ting som en gång använts av människor och betraktas utifrån forskningsläget. Den del som kräver mer källkritik är det skriftliga materialet. Detta är först och främst accessionsböckerna för Historiska Museet och har endast använts sekundärt eftersom det är förvånansvärt lite information som skrivits om de valda svärderna. Den information som finns handlar mest om fyndkontexten⁶ som inte är av avgörande betydelse för uppsatsen. Att det rör sig om skånska fynd, vilket är av vikt för frågeställningen, råder det inga tvivel om. Källkritiken till den litteratur som använts har varit enligt standard. Verk som av forskare inte godkänt har inte använts. Som exempel på detta kan här nämnas att boken *Historiens plogbilar* av Olle Cederlöf från 1951 inte har använts eftersom den är förlegad och icke vetenskaplig och kan klassas som ett typexempel på hur en studie inte ska göras. Petersens verk från 1919 anses, som ovan nämnts, som grundstommen för hela forskningsgrenen och det är på denna forskning som uppsatsen indirekt vilar på.

1.7 Klargörande av begrepp

Eftersom uppsatsen behandlar ett något smalt ämne krävs det att vissa begrepp redogörs på ett tidigt stadium. Detta är för att underlätta för läsaren och för att bredda läskretsen. Nedan följer en kort ordlista.

Kavel – Själva greppet på svärdet.

Knapp – Motvikten till klingan och handskydd utåt sett från svärdet.

Parerstång – Stången nedanför kaveln som skyddar handen från klingan.

Hjalt – Samlingsnamn på kavel, knapp och parerstång.

När århundraden och årtal nämns utan att klargöra huruvida det är före eller efter år ett som åsyftas gäller det efter år ett.

⁶ Denna innehåller till största delen årtalet då svärdet påträffades och i vilket sammanhang fyndet hittades.

2 Bakgrund

Svärdets ursprung hänger samman med människans mörkare förflutna. Som ett vapen är det utformat och användningsområdena råder det inga tvivel om. Det är ett tillhygge skapat för att skada andra levande varelser och i och med detta faktum vandrar svärdets historia hand i hand med våldets, stridens och krigets historia. Det är ett redskap som har släckt hundratusentals människoliv sedan det för första gången smiddes i en dunkel förfluten tid. Det är emellertid också ett redskap som inneburit skydd, ingjutit vördnad och gett respekt åt dem som burit svärdet. Det har med historiens gång blivit ett socialt redskap och därmed bidragit till samhällets utformning och uppkomst. Svärdet har utan tvekan varit ett av de viktigare föremålen i människans förflutna. Ofta har det varit med och bidragit till stora och omvälvande historiska skeden. Redskapet har obarmhärtigt satt sig i det mänskliga psyket och det har stannat kvar tills våra dagar, långt efter det för sista gången bidrog fysiskt och materiellt till den mänskliga historiens mer avgörande situationer. Det är ingen slump att dagens svenske konung Carl XVI Gustav bär ett svärd vid sin sida då han tar emot statsbesök eller att svärd figurerar i olika organisationer och klubbar som symbol för rättvisa och/eller makt.

Svärdets indirekta ursprung hittas i konflikter mellan människor. Det är den dagliga överlevnadsinstinkten som skapat rivalitet och som efterhand fött fram vapentekniska uppfinningar. Svärdet har förmodligen haft en gemensam historia med stenålderns jaktredskap som under Neolitikum bidrog till skapandet av stenyxor. Utvecklingen fortsatte under senare delen av Neolitikum med att de första specialiserade stridsvapnen uppkom i form av kastyxan, vilken komplimenterade pilbågen och stick och kastspjutet. Troligen hänger utvecklingen samman med samhällets framväxt och skapandet av civilisatoriska system som i sin tur banade vägen för uppkomsten av mer avancerade krigslagar. Tunna och vassa knivformade redskap tillsammans med metallyxor och spjutspetsar gjorda av metall blev senare, under bronsåldern, den första grupp redskap som endast syftade till strid. Med tidens gång kom kniven att bli allt längre eftersom det gynnade krigaren under strid och svärdets form uppkom sakta. Vapnet blev allt längre

och striden mer invecklad vilket bidrog till att mer träning och övning krävdes som i sin tur banade vägen för krigets professionalisering. Klassificeringen från kniv via dolk till kort och långsvärd gör gällande att dolken är runt 25 cm och långsvärdet över 70 cm. Ett av de äldsta arkeologiska fynden av längre svärd är en över 5000 år gammal klinga som påträffades i trakten mellan Europa och Asien. Svärdet har en längd på 82,4 centimeter och visar var svärdsutvecklingen stod på 3000-talet f kr. På grund av det magra fyndmaterialet vad gäller fler svärd från denna tid går det dock inte att skapa en större översikt över de olika svärdstyper och svärdsinriktningar. Från 2000-talet f kr finns ytterligare några få fynd av svärd i Europa som tros stamma från de invandrande indoeuropeiska stammarna. Dessa folkslag, eller människogrupper, tros ha varit mer krigiskt inriktade och besatte området runt dagens Ungern och Österrike. Det är vagt bekräftat att dessa stammar skyndade på processen som gjorde dolken till svärd i Europa. Från mitten av bronsåldern ökar fynden markant och en mer detaljrik summering av svärdet är möjlig att göra. Fyndökningen hänger i tid samman med de stora folkvandringar som skedde någon gång på 1100-talet f kr. Det är i tid också samtidigt som det Trojanska kriget varför det även finns en del skriftliga källor som benämner svärd och krigsstrategier⁷. Svärdet kan, utifrån det ökande fyndmaterialet från perioden, delas in i grupper efter längd och områden där skillnaden mellan två svärdstypers längd kan vara så mycket som en halvmeter, från 58 cm till att överstiga 100 cm. Under den kommande perioden, då Hallstatt folket vandrade in i Europa från mindre Asien, utvecklades de första vapnen av järn. Det långa svärdet gjort av järn kom att bli synonymt med Hallstatkrigare. Likheten mellan svärd från denna period är slående och det är inte uteslutet att de alla kommer från ett och samma produktionscentrum. Detta trots att de har hittats på vitt skilda platser. Utvecklingen av järn gjorde svärdet mer tåligare och robust och vapnets klinga blev också bredare. Gravar från tiden vittnar om att svärdet avancerat till förstahandsvapnet då andra vapenslag saknas bland gravtillbehören. Detta är antagligen ett resultat av att svärdet blivit ett bättre stridsredskap (Pleiner Radomir 1993, s 5 ff)(Oakeshott Ewart 1960, s 37 ff).

⁷ Detta gäller om antagandet att kriget verkligen har existerat godtas. Vidare förs en debatt angående Iliadens värdegrund som en vetenskaplig källa. För vidare information och fortsatt debatt och argumentering se Pleiner sida 10.

Under antiken då krigets utveckling gjorde att stora arméer formerade tusentals soldater i trånga linjer kom kastspjut, pik och yxa att bli huvudvapnen i strid. Det långa svärdet var i dessa avseende ett klumpigt och icke effektivt vapen men kortare svärd blev viktiga då närstrid uppkom. I västra och norra Europa, bland de keltiska och germanska stammarna, förblev svärdet emellertid efter omständigheterna långt. Det huvudsakliga skälet var att stora drabbningar på små fält inte var vanligt förekommande i dessa trakter (Pleiner 1993, s 165). I Europas norra och västra delar kom också svärdets sociala betydelse att växa. Särskilt gäller detta de germanska områdena som så småningom, från runt 500 och framåt, kom att ge vapnet nästan magiska och gudomliga krafter. Det är från denna mytomspunna tid som historier om kung Arthurs svärd Excalibur stammar ifrån (Pleiner 1993, s 35-36). Från trakterna i norr runt dagens Danmark berättar Beowulf sagan rikt om krigares utrustning. Svärdets väsen förhöjs i denna skrift med poesi och krigares namn sätts samman med vapnet. Arkeologiska fynd har visat att många av de rustnings och vapendetaljer som Beowulfsagan påstår att krigarna bar faktiskt stämde, vilket gör källan någorlunda säker. Det långa svärdet blev en symbol för makt i en orolig tid då krigare, hövdingar och kungar var beroende av plundringståg, rykten och fruktan för att bibehålla sin makt (Pleiner 1993, s 166-167). Det är från de germanska och keltiska svärdstraditioner som Europas medeltida svärd stammar från.

Folkvandringens och vendeltidens svärd kan delas upp i fyra kategorier där den första tar direkt avstamp i och från de romerska legionärernas svärd. Dessa svärds skaft är ofta gjorda av trä, horn eller ben och fynd tyder på att de användes från perioden 150 till åtminstone 400 talet (Oakeshott 1960, s 107-108).

Kategori två är av gotisk typ och har påträffats i stora delar av Centraleuropa och nordvästra Europa. Några få fynd har även grävts fram i de sydöstra delarna av kontinenten. Den geografiska fyndspridningen tyder på att det mestadels var germanska stammar som använde denna svärdstyp. Skaftet hos dessa svärd var ofta ingraverat med guld och/eller mineralen granat. Fyndens datering påvisar att svärdet var i användning under 400 och 500 talet. Det finns även skriftliga källor som möjligen direkt hänvisar till

just denna vapentyp i Magnus Barfota saga där det står att Kung Magnus bar ett svärd som hade ett skaft täckt med guld. Återigen ger oss det skriftliga materialet en fingervisning om hur kungar gärna ville bli symboliserade med svärdet (Oakeshott 1960, s 109-112).

Den tredje kategorin kommer ifrån de norra trakterna av Europa och har nästan uteslutande påträffats i och runt dagens Danmark. Hjalten från dessa svärd påminner om det romerska från kategori ett. Knappen på svärdet har dock blivit något större och materialet på kaveln är inte runt utan har en vinkel upp mot handstödet. Hela hjalten ser enligt Oakeshott klumpigt ut men ska ha ett bekvämt grepp. Skaftet är ofta gjort av trä och har blivit förgyllt med brons, silver eller guld. Det finns exempel på skaft som består av enbart brons men de är ovanliga. Dateringen för denna typ av svärd är 400 och 500-talet (Oakeshott 1960, s 112).

Svärd som tillhör kategori fyra har påträffats över hela Europa. Dateringen av vapenklassen är från 500 till 700-talet och svärdsfynd från denna tid är nästan alltid av denna kategori. Det finns dock några få undantag för de tidigare fynden från perioden som kan vara av typ två och tre. Hjalten på klass fyras svärd är gjort av skiftande material. Det kan röra sig om trä och horn med brons och guld som fyllnad men de kan också vara förgyllda med smycken. Innovationen på klass fyrasvärd var att knappen gjordes större för att effektivare kunna användas som stöd. Vidare så förstörades också framdelen av skaftet och både fram och bakdel förstärktes med tre lager material. Ett brons eller ett guldlager låg som förstärkande material över trä eller horn materialet. Eftersom spridningen geografiskt och tidsmässigt skiftar från ett klass fyrafynd till ett annat så finns det en stor varietet inom kategorin. Som exempel finner vi de så kallade ring svärden inom denna kategori. Denna undergrupp var vanligt förekommande under 600 och 700-talet och många av fynden har hittats i Sverige. Det går endast att spekulera i varför den märkliga kombinationen med att sätta ringliknande föremål på svärdets skaft uppkom och vilket syfte den hade. Förmodligen rör det sig om mystiska och rituella skäl (Oakeshott 1960, s 113 ff). Svärdet hade nått stor social betydelse för krigare och för samhället i stort och en vridning åt det religiösa hållet är inte helt otänkbara. Svärdet hade

Christofer Adolfsson
Lunds Universitet
Institutionen för arkeologi och antikens historia
Ark 404:4 VT 2006
Mats Mogren

skapats för våldet och det var fortfarande för våldet dess existens vilade på. Vapnet hade dock också fått en indirekt mer social förankrad betydelse vid sidan om kriget.

3 Analys

3.1.1 Det vikingatida svärdet i dess kontext

Perioden som vi idag kallar vikingatiden sträcker sig från slutet av 700-talet till mitten av 1000-talet. Klassiskt brukar till och med årtalen 787 och 1066 få stå som början och slut. Detta för att år 787 är det tidigaste datumet från vilket vi idag har skriftliga bevis som påvisar attacker från skepp och människor som ska ha kommit norr ifrån. År 1066 stod det berömda fältslaget vid Hasting där det saxiska England förlorade och gick förlorat till William och hans styrkor från norr. Trots att de vikingatida räderna hade upphört sedan årtionden tillbaka står år 1066 som avslutning eftersom detta ses som kulmen på 300 års vikingaäventyr. Perioden var fylld av dramatik. Söder om Skandinavien hade det Västromerska riket några århundraden tidigare kollapsat och stora folkgrupper hade rört på sig över hela kontinenten. Krig och plundring speglade folkvandringstiden. Ur kaoset växte emellertid nya ideal och tankar fram. Kristendomen överlevde och började förvandla Europas stridande ”barbarhövdingar” till kungar i Kristus namn. Påven blev med tiden ett komplement till den tomma kejsartronen på den västra sidan av kontinenten. Kontakten mellan kungarna och den religiösa ledaren blev allt starkare och snart så stabiliserades Västeuropa något. Efter århundraden av politiskt kaos kröntes Karl den store år 800 av påven. Det feodala samhällets uppbyggnad hade påbörjats. Kristendomen hade dock inte sina tentäcklar över hela Europa utan det fanns områden utanför det kända landskapet där det fortfarande pågick ”folkvandringstid”. Från söder hotade islam och från norr människor som så småningom skulle komma att kallas vikingar (Harrison Dick 1999, s 542 ff).

Vikingen satt sin prägel på Europa i en tid då kontinenten var i splittring, på väg till återuppbyggnad. Den vikingatida perioden var våldsamt och krigisk. ”*Who can separate a man from his sword? One is worth nothing without the other*”(Peirce 2004, s 1).

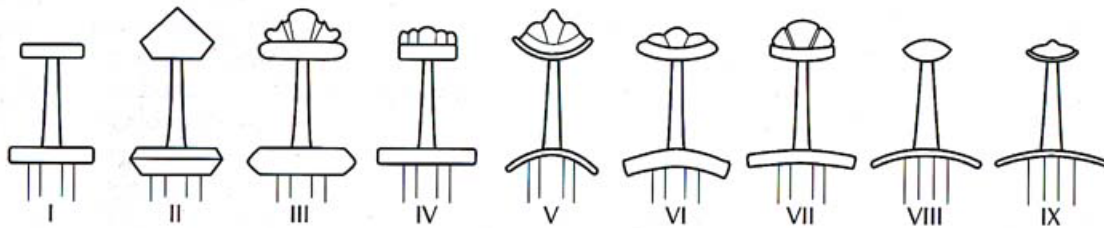
Meningen speglar en av grundpelarna i det vikingatida samhället. Svärdets betydelse var enormt. Trots allt som vikingen gjorde då denne var handelsman och/eller bonde så fanns

ofta ett vapen vid dennes sida och det mest dyrbara tillhygget var svärdet. Det var ett vapen som ofta gick i arv och på så vis kunde svärdet vara i bruk över en lång tid. När en pojke var stor nog att kunna greppa och förstå svärdets innebörd kunde han genom ceremoniliknande förhållanden få ett svärd tilldelat sig. Vapnet kunde då ha varit i släkten i flera generationer. På grund av detta så finns det fynd av vikingatida svärd som är påträffade i lager som dateras till 1300-talet och svärd som gravsattes under vikingaperioden kunde ha tillverkats redan innan mitten av 700-talet. Verkligheten följer med andra ord inte dagens historiska tidsindelning utan visar istället på en mer invecklad utvecklingsfas som ständigt pågick. Svärdets betydelse i det vikingatida samhället speglas inte minst av att vapnet ofta till och med fick en personlighet då det döptes. Flera av dessa namn går än idag att läsa i gamla sagor och myter (Peirce Ian 2004, s 1-2). I en krigisk och orolig tid då inga effektiva samhällsomfattande lagar och regler fanns fick individen och/eller kollektivet själv värna om sitt eget beskydd. I ljuset av detta framträder kanske svärdets direkta symbolvärde som beskyddare och indirekt står vapnet som en garant för ett friare liv.

3.1.2 Det skånska vikingatida svärdet

Det vikingatida svärdet hade inte endast en urtypsmässig form eller ett utseende utan vapnet kan delas in i ett flertal kategorier⁸. Nedan följer en redovisning av svärdsindelningen utefter Wheelers principer.

⁸ Se kapitel 1.4.

Wheeler's typology of Viking Age sword hilt types associated with British find-places, from R.E.M. Wheeler, *London and the Vikings* (London, 1927), fig. 13, p. 32. VIII - IX. Oakeshott's extension of the classification, from R. Ewart Oakeshott, *The Archaeology of Weapons* (London, 1960), fig. 57, p. 133. Drawing by Lee A. Jones.

(Peirce 2002, s 3)

Typ I har den enklaste formen med en kavel som stöds av en rak parerstång och en rak knapp. Denna utformning går tillbaka till förhistorisk järnålder i centrala Europa. Enligt fynd ska typen ha varit i bruk i Norge ända till det nionde århundradet. Andra fynd visar på ett vanligare bruk av typen runt 700 och 800 talet (Mortimer Wheeler 1927, s 31-32).

Typ II har en rak parerstång för handen och en triangulär knapp. Det finns dock fynd av svärd från denna grupp som har en rundad övre del. Till skillnad från typ sju, se nedan, så är dessa rundade knapparna mer åt typ II utseende, då viss kantighet fortfarande existerar, varför det måste röra sig om denna grupp. Fynd med typ II klassade svärd visar att det var främst på 700 och 800 talet som typen var i bruk⁹. Enligt Petersen var både typ I och typ II från övergångsfasen mellan folkvandringstid och vikingatid. De flesta fynden av denna typ har påträffats i Norge där över 330 stycken har hittats. Ett fåtal fynd från Sverige har grävts upp och i Danmark har inte ett enda fynd av typ två hittats. På grund av likheterna mellan typ I och II går det med stor sannolikhet att sammanföra dessa två grupper till en gemensam, övre kategori, klass ett. Eftersom den övervägande majoriteten av fynden är påträffade i Norge går det med säkerhet också att tillskriva Norge med kategorin. Vidare är det förmodligen också i Norge som dessa svärd tillverkades. Svärd från typ I och II har också påträffats i Storbritannien men geografiskt är det endast på de platser där norska vikingar på ett tidigt stadium befann sig, på Skottland och Irland. Detta beror antagligen på att det var till mestadels danska vikingar som åkte till England och typ I och särskilt

⁹ Ewart Oakeshott, som skrivit inledningen till Ian Peirces bok *Swords of the viking age*, nämner en mer exakt datering av användandet av dessa svärd då han skriver att typ två var i bruk från år 775 till runt år 900.

II:s frånvaro i Danmark förklarar då problematiken. Typ II:s svärd har nästan uteslutande en eneggad klinga varför typen kan tillskrivas de eneggade svärdens kategori (Peirce 2002, s 3-4, 16-17)(Wheeler 1927, s 32).

Typ III: har liksom typ I och II en rak parerstång. Knappen har emellertid ovanför den raka delen av stödet en trerundad, ibland femrundad, dekoration. Den mittersta rundningen är alltid den största. Typens utbredelse var nordvästra Europa och troligen har den tillverkats någonstans i nordvästra Tyskland och/eller södra Skandinavien. Utvecklingstekniskt tyder det på att den härstammar från 400 och 500 talets folkvandringstidssvärd som hade ett hjalt vilken påminde om ett djurhuvud. Typ III var förmodligen i användning på 800 och 900-talet (Wheeler 1927, s 34)(Peirce 2002, s 4).

Typ IV bildar tillsammans med typ III en övre kategori, klass två. Liksom alla de tidigare typerna har typ IV en rak parerstång. Det som särskiljer och gör att den bildar grupp med typ III är att knappen har liknande utseendemönster. Typ IV har ovanpå det raka övre stödet fem stycken rundningar liksom vissa av typ III; s svärd. Det som skiljer de båda typerna åt är att den senare inte har någon mittenrundning som är större än de övriga rundningarna. Utvecklingstekniskt kommer modellen förmodligen från de frankiska områdena men kan ha haft viss inflytande från de brittiska öarna. Typen användes från cirka år 850 till år 950 med vissa små förändringsmässiga tekniska detaljer. Fynd av typ IV som påträffats visar på en stor geografisk spridning, från dagens Balkan till Norge och sydväst till Irland (Peirce 2002, s 4)(Wheeler 1927, s 34-35).

Typ V är den första typen som har en annorlunda parerstång och därav skiljer sig distinkt från tidigare klasser och typer. Parerstången är bågformad med bågen böjd mot klingan, till skillnad från typerna ett till fyra där det nedre stödet var rakt. Knappen är liksom typ III och IV rundat men med undantaget att den mittersta rundningen är tämligen vass. Det övre stödet har också en bågformad båge utåt från svärdet. Typ V var i bruk från cirka 875 till 950. Typen har fått namnet Wallingford från ett fynd som gjordes i floden Themsen vid Wallingford. Vidare var typen enligt fynd mycket vanligt förekommande i Storbritannien, särskilt i England, varför det antagligen rör sig om ett engelskt utvecklat

svärd som tekniskt sett kom till någon gång runt år 800. Påträffade fynd i Skandinavien har också haft engelska inskrifter på klingan och fästet vilket stärker teorin om att det rör sig om ett lokalt engelskt svärd (Peirce 2002, s 4)(Wheeler 1927, s 35).

Typ VI betraktas som en dansk svärdstyp vilken var i bruk på 900 talet och tidigt 1000-tal. Fynden som påträffats har mestadels varit lokaliserade inom det danska området samt i England där danskar vikingar hade sina säten i början av 1000 talet. Flera fynd har också hittats i östra och södra Baltikum. Liksom typ II troligen var ett norsktillverkat svärd på grund av dess utbredelse tyder allt på att typ VI tillverkades i Danmark (Peirce 2002, s 4)(Wheeler 1927, s 35-36). Typen påminner om den engelsktillverkade typen V och är förmodligen en innovation utifrån denna¹⁰. Parerstängen är liksom den förra typen bågformad mot klingan och knappen har tre rundade rundningar samt en bågform som typ V. Skillnaden utseendemässigt från typ V är att parerstängen är mycket kraftigare samt att de övre tre rundningarna inte har en distinkt spetsighet. Vinkeln på bågen är inte heller lika kraftig som föregående typ (Peirce 2002, s 3)(Wheeler 1927, s 32).

Typ VII är den sista typen som Wheeler ansåg nödvändig för att täcka in alla de vikingatida svärdsaspekterna. Denna typ påminner starkt om typ II och har en rundning på det övre stödet. Liksom typ V och VI så är det övre och nedre stödet bågformat men har en avsevärd mindre vinkel på bågen. Den övre delen har en stor rundning som kan vara helt kal men har mer ofta linjer inristade på ytan som delar in rundningen i tre delar. Detta påminner om tredelningen hos typ III. Det påträffade fyndmaterialet av typ VII tyder på att det är ett Skandinaviskt svärd. Fynd har dock även hittats i västra Frankrike och Storbritannien. Dateringen från fynd av typen är 900-tal med få undantag som möjligen kan härledas till sent 800-tal (Peirce 2002, s 4-5)(Wheeler 1927, s 36).

Till Wheelers sju typindelningar har det på senare år tillkommit ytterliggare två. Det var Ewart Oakeshott, *The archaeology of weapons* från 1960, som ansåg det vara nödvändigt

¹⁰ Enligt Petersen var typ VI, enligt hans indelning typ L, en variant av typ V. Wheeler skilde dem senare åt utifrån utseende och påträffade fynds geografiska spridning. Detta har senare svärdforskare också tenderat till att göra. För vidare information se *Swords of the Viking age* av Ian Peirce.

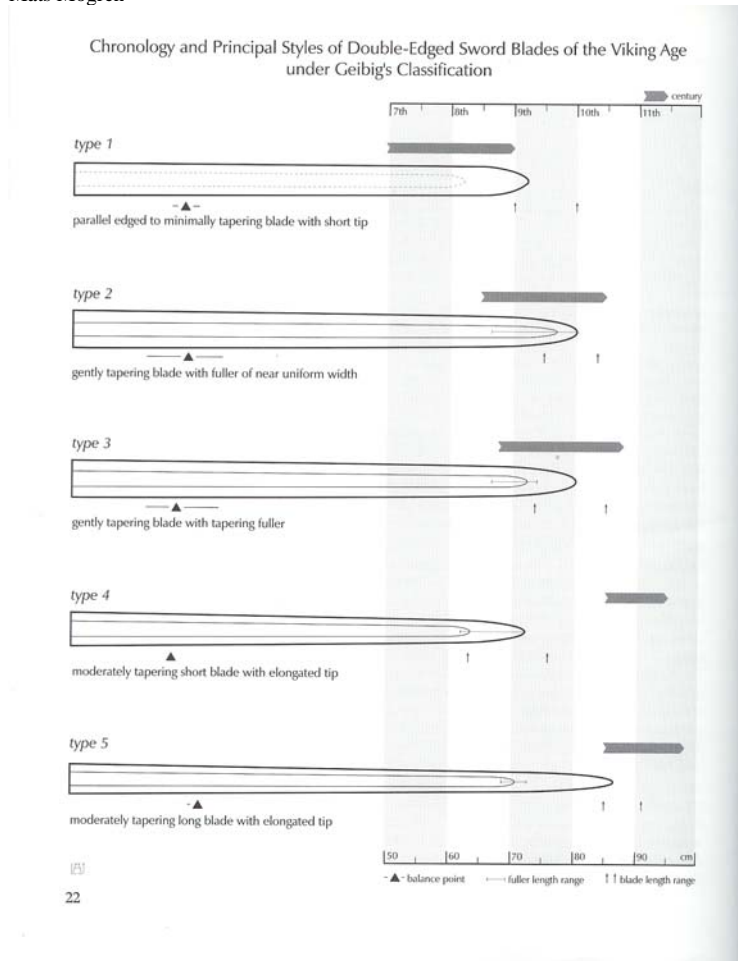
att utöka Wheelers uppdelning. Detta kan ha varit en del i Oakeshotts strävan att få en större sammanhängande bild över vapenutvecklingen då typologierna som tillkom, typ VIII och IX, tillhör övergångsperioden från sen vikingatid till tidig medeltid. Wheeler som endast arbetade med det ”riktiga” vikingamaterialet behövde aldrig se på en längre utvecklingsfas. Historien sätter emellertid inte några raka gränser, se ovan. Istället är det frågan om en process som leder framåt och förändrar vardagen och vardagens ting. Om det är frågan om mer vikingatida svärd än medeltida eller vice versa spelar inte någon avgörande roll för studien. Wheelers indelning byggde till stor del på Petersens indelning, läs ovan, varför även detta kan vara ett argument för att Wheeler inte tog med fler typologier. Det som speglade de vikingatida svärden var den korta parerstången och den formade knappen på hjalten. I övergångsfasen, som redovisas nedan, går utvecklingen mot en förenkling av svärdet samtidigt som det anpassades till ”riddartidens” kommande svärdstyper.

Typ VIII är i stor utsträckning en förenkling av typ VI. Den treuddade övre rundningen på knappen har försvunnit och ersatts av endast en simpel böjning. Parerstången har blivit mycket smalare än tidigare typer, med undantag för typ V. Parerstången längd har också utökats och bågformen mot klingan, vilka typ V, VI och VII också hade, finns kvar. De tidigaste svärdfynden med typ VIII; s drag har påträffats i gravar i Norge och dessa har daterats till runt 950-talet. De senaste fynden dateras till så sent som 1100-tal och spridningen av svärdet under perioden tycks ha varit hela norra Europa (Peirce 2002, s 5).

Typ IX är en utveckling från typ VIII. Knappen på hjalten har förändrats till att ha en liknande form som typ V där rundningen i mitten markera ut sig som en liten extra uppböjning, även kallad hattform. Fynden av typ IX är mycket ovanligare än vad som fallet är med typ VIII. Fyndplatserna visar inte heller på att svärdet hade någon speciell spridning i Skandinavien då endast isolerade exemplar har påträffats på ett stort geografiskt område. Flera typ- IX svärd har dock hittats i dagens Tyskland och dateringen av dessa har visat att svärdet var populärt där under 1200-talet (Peirce 2002, s 5).

Det har förts en diskussion huruvida ytterligare en svärdstyp användes under den så kallade vikingatida perioden. Det är det klassiska medeltida enhandsvärdet som var vanligt ända fram till 1500 talet som möjligen kan ha använts under sent 1000-tal och tidigt 1100 tal. Svärdstypen utmärker sig med den cirkelformade rundningen på knappen. Arkeologiska fynd från gravar med dessa svärd daterade till runt 1100 har påträffats i Finland. Detta har gjort att spekulationerna, om denna svärdstyps spridning i Skandinavien, fått en teoretisk grund (Peirce 2002, s 5).

När det gäller klingans indelning så delade Geibig upp denna i fem olika typer. Den första är från sen folkvandringstid och dateras från 700-tal till cirka år 900. Längden är mellan 70 och 80 centimeter. Den andra typen har daterats till tiden mellan 850 och 1050 och längden är 74 till 83 centimeter. Den tredje typen är på många sätt lik typ två. Dateringen är sent 800-tal till mitten på 1000-talet och längden är 74 till 85 centimeter. Typ 4 dateras från 1050 till 1150 och längden är 63 till 76 centimeter. Denna klinga är kortare än de tidigare och har en längre spets. Den sista typen härrör från mitten på 1000-talet till sent 1100-tal och är det i särklass längsta vikingatida svärdet. Längden är 84 till 91 centimeter och denna klinga har en ännu mer spetsig spets än vad fallet var med typ 4 (Peirce 2002, s 21-24).

(Peirce 2002, s 22)

Eftersom uppsatsen syftar till att spåra tillverkningsområdena för de olika svärden som faller inom studien så är det av stor vikt att klargöra vad som gjordes var. För de vikingatida svärden och dess dekorationer är det tämligen enkelt. Detta eftersom svärden ofta är gjorda som en helhet. Hjalt, dekoration och klinga är förmodligen gjorda av en och samma smed, eller åtminstone från en och samma smedja. I nio fall av tio är designen simpel och dekorationerna sitter fastkilade i järnet på varierande sätt (Peirce 2002, s 5-6).

3.1.3 Skånska vikingasvärd

Fyra stycken vikingatida svärd har blivit föremål för en närmare studier, se ovan. Dessa finns samtliga på Historiska Museet i Lund¹¹. Kvaliteten på svärden är skiftande och i vissa fall saknas delar av vapnet. Detta gör det emellertid inte omöjligt att sätta in svärden i en större kontext eftersom de viktigaste delarna, hjaltens olika delar, oftast finns kvar. Nedan redovisas svärden i typologisk ordning. Bilder på svärden kan ses i bilagorna, kapitel 6.

Det första svärdet, svärd 1, vilket har LUHM nummer 9999, påträffades i Hällestad år 1872 i samband med en omläggning av en väg (Strömberg Märta 1961, s 61, bild 40). Fyndet låg då det hittades 0,5 meter ner i jorden. Svärdets är, efter omständigheterna, i välbevarat skick. Det är dock rostbelagt och delar av klingan har helt försvunnit, varför det knappast går att hantera som ett svärd. Klingan är 73 centimeter lång och 6 centimeter bred och är tvåeggad. Materialet är enligt fyndkontexten av järn (Accessionsböcker LUHM 9999). Knappen är triangelformad med rak nedre kantlinjer. Parerstången är rak och har kantig spets på den ena sidan. Den andra sidan är mer rundformad, antagligen som ett resultat av slitage. Utformningen på hjalten klassificerar svärdet enligt Wheelers indelning till typ II och dateras då till 700 och 800-tal. Klingans längd på 73 centimeter placerar också svärdet tidsmässigt till mellan år 700 och 900. Att klingan är tvåeggad talar dock emot att det skulle vara ett svärd av Wheelers typ II då majoriteten av fynd från denna klass är eneggade. Det finns emellertid andra fynd, om än få, med tvåeggade svärd. Geografiskt är svärdets fyndplacering i Skåne något ovanlig då de absolut flesta fynden av typen påträffats i Norge. Danmark har, som ovan nämnts, inget exemplar av typ II. Typindelningen placerar svärdet till övergångsfasen mellan folkvandringstid/vendeltid och vikingatid. Vidare anses det att denna typ förmodligen tillverkades i Norge.

¹¹ För allmänheten finns en del av svärden, beroende på utställning och kvallite, att beskåda. För vidare information kontakta Historiska Museet.

Svärd 2, LUHM nummer 12358, köptes av Historiska museet år 1884 från en Mattson i Malmö och enligt denne påträffades svärdet vid Hammarsjön utanför Kristianstad. Det är ett förvånansvärt välbevarat svärd och är trots rostangrepp i stort sett helt. Det har förmodligen en gång varit förgyllt med brons (Accessionsböcker LUHM 12358) och idag går det att på vissa delar av svärdet se detta. Knappen är triangelformad med något rundade kanter och den nedre linjen är rak. Även parerstången är rak med rundade kanter. Utformningen på knappen tillskriver svärdet till typ II med viss antydning till förändring på grund av rundheten. Svärdet dateras enligt typ tvås tidsindelning till 700 och 800-talet. På grund av dess rundhet är det förmodligen frågan om sent 800-tal. Klingan är 74 centimeter lång och är tvåeggad liksom svärd 1, se ovan. Speciellt intressant är att svärdet har två ringar vilka ligger löst runt handtagets nedre del. Detta plus förgylltheten kan tyda på att det är frågan om ett exklusivt svärd som en gång tillhört en framgångsrik människa. Vidare stödjer också ringarna dateringen då ringar runt hjalten blev tämligen vanliga under 600 och 700-talet. Svärdet är, liksom svärd 1, förmodligen tillverkat i Norge.

Svärd 3, LUHM nummer 24925, påträffades vid Bösarp i Skanör- Falsterbo år 1919 i en skelettgrav. Svärdet är rostbelagt men delar av den ursprungliga ytan finns fortfarande. Parerstången saknas dock och cirka 10 centimeter av klingans spets är borta (Accessionsböcker LUHM 24925). Knappen är rundad som en halvmåne och klingans längd är utan spetsen 69 centimeter, troligen runt 80 centimeter med spets. Svärdet är helgjutet. Utformningen på knappen är av Wheelers typ VII och dateras därför till 900-tal, möjligen sent 800-tal. Även klingans längd stödjer dateringen. Enligt fyndkontexten rörde det sig också om ett sent vikingatida svärd. Eftersom knappen är så utmärkande behövs i detta fall inte parerstången för att typologisera svärdet. Troligen saknas det också en stång som suttit precis under knappen. Tillverkningsområdet för denna typ av svärd är enligt forskningen Skandinavien, mer geografiskt exakt går inte att fastställa. Bågformen på parerstången hos typ VII härstammar dock från typ V, se ovan, och har alltså inspirationer hämtade från England.

Svärd 4, LUHM nummer 13078, saknar ingående fyndbeskrivning (Accessionsböcker LUHM 13078). Svärdet är hårt använt och rostbelagt. Övre delen av knappen saknas och klingans spets är borta. Vid en närmare granskning ser det ut som att svärdet aldrig har haft en förgylld beläggning. Den del som finns kvar av knappen har en kraftig böjning från svärdet. Parerstången är rak och har vinkelräta kanter. Klingans längd är, utan den lilla spetsdelen som saknas, 76 centimeter. Avsaknaden på knappens övre del gör svärdet svårdaterat. Klingan som måste ha varit något längre än 76 centimeter, troligen runt 80, tyder på att svärdet, enligt Geibigs indelning, tillhör typ två eller tre, möjligen typ ett. Svärdet är alltså inte yngre än cirka år 1050. Bågformen på den del av det övre fästet som finns kvar tyder på att det rör sig om Wheelers typer V, VI eller VII. Parerstången som är förhållandevis bred och rektangulär utesluter dock att det skulle röra sig om typ V. Eftersom parerstången är lodrät bör det vara typ VII, vilken har den absolut minsta bågen av de två typerna. Troligast är alltså svärdet av Wheelers typ VII, liksom svärd 3, och dateras därmed till 900-tal. Både typ VI och VII har med all sannolikhet hämtat inspiration från typ V och därmed det engelska området.

3.2.1 Det tidigmedeltida svärdet i dess kontext

Som ovan nämnts så finns det en benägenhet att dra en skarp linje mellan vikingatid och medeltid. Denna gräns brukar oftast dras någon gång under 1000-talet och hänger symboliskt samman med kristnandet av Sverige och Skandinavien. Historievetenskapligt är det numera dock vanligare att benämna övergången i samband med förändring i styrandesättet. Vikingatida hövdingadömen blir till medeltida kungariken. Enligt den marxistiska termen går slavsamhället över till feodalsamhälle. Skandinavien blir en del av Europa och kontakter och allianser knyts samman med Påven (Dick Harrison 2002, s 96-97). Trots att det ofta i litterära verk låter som en snabb process var detta givetvis något som tog tid. Kristnandet närmade sig sakteligen från 800-talet och framåt. Befolkningen var knappast fullt Jesutroende år 1100 och kungens makt var ingalunda hundraprocentigt accepterad. Alla små detaljer som ledde fram till det vi idag kallar medeltid gjorde emellertid att det så småningom skapades ett förhållandevis välutvecklat feodalt samhälle där sockenindelning och kungamakt var förankrat i befolkningen. Svärdet kan ses som en av dessa detaljer. Det vikingatida svärdet som härstammade från folkvandringstidens svärdsinspiration förändrades i takt med att samhällets krav på svärdet reformerades. Liksom 700-talets Skandinaviska svärd hade hämtat sina influenser från Europa tog 1100 och 1200-talets svärd sina innovationer från omvärlden. Det är inte frågan om ett abrupt avbrott utan en process som hela tiden manade till nya idéer. Oakeshotts två tillägg till Wheelers svärdsindelning visar på denna övergångsfas. En fas som egentligen inte är mer än ett led i en ständigt pågående fas.

Den vikingatida krigaren använde svärdet både till häst och till fot. Svärdet utvecklade en kombination som var anpassad för stöt och hugg. Under medeltiden förändrades samhällets struktur och feodalsamhällets uppbyggnad ledde fram till bepansrade krigare till häst. Ryttares betydelse i strid ökade och svärdet kom att få en utveckling som ledde åt två håll där den ena anpassades till kavalleriet och den andra till infanteriet. Den grupp som utvecklades tillsammans med kavalleriet stammade direkt från de vikingatida svärden och då folkvandringstidens svärd och benämns ofta som romanska svärd. Den andra utvecklingsgrenen som anpassades till infanteriet tillhör kategorin gotiska svärd

och uppkom någon gång under 1300-talets mitt. Fynden av gotiska svärd i Skandinavien dateras från sent 1300-tal till slutet av 1500-talet. Denna kategori svärd, vilken också kan benämnas som tvåhandssvärd, blev kraftfullare och längre än tidigare och samtida svärdstyper. De båda grupperna svärd influerades, av naturliga skäl, av varandra och gränsen mellan vad som var vad kan ibland vara tämligen diffus (Ada Bruhn Hoffmeyer 1954 del 1, s 179 ff).

3.2.2 Det tidigmedeltida svärdet

Svärd från den tidiga medeltiden är i stor utsträckning samma svärd som var i bruk under sen vikingatid, vilket Oakeshotts två tillägg till Petersens och Wheelers indelningar visar. Hoffmeyers genomgång av de danska svärdsfynden från denna tid tyder också på en långsam övergångsfas. I *Middelalderens tveeggade svärd* från 1954 delade Hoffmeyer först upp det medeltida svärds materialet i två kategorier, den romanska och den gotiska, där den romanska faller inom uppsatsens gränser. De romanska svärden delades sedan upp i tre mindre grupper. Grupp tre delades slutligen upp i 4 undergrupper, a-d (Hoffmeyer 1954 del 1, s 182). Nedan följer en redovisning av de medeltida romanska svärden.

Den första gruppen av medeltida svärd som Hoffmeyer redovisar tillhör övergångsfasen. Oakeshotts två tillägg kan placeras i denna kategori. Det krävs dock att Hoffmeyers indelning från grunden redovisas eftersom det är detta material som han tar avstamp ifrån. Han bryter dock inte ner materialet så noggrant som Oakeshott utan den första gruppen inkluderar övergångsfasens typer, Oakeshotts typ VIII och IX (Hoffmeyer 1954 del 2, bild III-IV). Hoffmeyer menar att svärdet i slutet av vikingatiden går mot en simplificering. Enligt det danska fyndmaterialet dateras denna grupp av svärd till 1100-talet (Hoffmeyer 1954 del 1, s 187) men, som ovan nämnts, var svärden i bruk även på 1200-talet (Peirce 2002, s 5).

Den andra gruppen är en vidareutveckling från grupp ett. Den ovala knappen på Oakeshotts typ VIII har blivit mer rundformad och typ IX har fått spetsigare kanter.

Förutom några få undantag har majoriteten av svärden från grupp två en rak parerstång. Hoffmeyers grupp två är definitivt slutat på de vikingatida svärden. Gruppen var i bruk från cirka 1100 till 1250 och var den dominerande svärdstypen under perioden (Hoffmeyer 1954 del 2, bild V-IX)(Hoffmeyer 1954 del 1, s 186-187).

Den tredje gruppen svärd är egentligen den grupp som verkligen tar vid där Oakeshotts tillägg slutar. Gruppen består av alla återstående romanska svärd från tiden 1150 till 1500 och har således en tämligen stor spännvidd. Karakteristiskt för hela gruppen är att svärden har en skivformad platt eller profilerad knapp (Hoffmeyer 1954 del 1, s 43). För att underlätta och ytterligare katalogisera in svärden i mindre gruppenheter delade, som ovan nämnts, Hoffmeyer in gruppen i fyra delar.

Svärd från grupp tre A var i bruk från cirka år 1100 till någon gång under 1300-talet. Gruppen fanns i hela Europa men var speciellt vanlig i södra och västra delarna av kontinenten. I Italien och Spanien finns gruppen representerad under hela medeltiden ända fram till renässansen. Det mest karakteristiska för gruppen är knappen som är formad som en skiva, vilken är 4- 4,5 cm i diameter. Det vanligaste materialet på knappen är järn men undantag med silver och guldbelägg finns och är tämligen vanliga i Spanien. Fynd av svärd från grupp tre A har påträffats i hela Skandinavien men är vanligast i Danmark. Typen samexisterade till en början med grupp ett och två (Hoffmeyer 1954 del 1, s 44-47, 187-188), Oakeshotts typ VIII och IX. Detta kan förklara varför grupp tre A är vanligare i Danmark än i övriga Skandinavien. Eftersom svärdinfluenserna för tidig medeltid kom från söder är det troligt att Danmarks svärdstyper, på grund av landets geografiska läge, anpassades till Europa före Sverige och Norge. Svärdsgrupp tre A:s ursprung är svår att härleda eftersom typen var vanlig i hela Europa. Det är dock den sydvästra delen av kontinenten som har de tidigaste, flesta och senaste fynden varför det förmodligen är från området Italien-Frankrike-Spanien som svärdstypen stammar ifrån.

Grupp tre B är i stor utsträckning lik grupp tre A. Skillnaden är att typ B har en böjd parerstång. De vikingatida typerna V-IX har också liknande böjningar. Fynd från typ B

svärd är ovanliga och i Danmark har endast fragment från ett typ B svärd påträffats.

Enligt det vaga fyndmaterial som finns i Europa verkar typen härstamma från sydväst. Vissa av svärdtypens drag har stora gemenskaper med den Italienska dolken cinquedeo och enligt svärdforskningen på kontinenten så är typen av västeuropeisk stil. Till grupp tre B tillhör också en utvecklingsgren av svärdet som har en rund knapp. Denna stil av typ B är ytterst ovanlig men fynd har dock påträffats i Danmark. Det är emellertid främst i England som den rundade knappen var i bruk. Datering av grupp tre B fynd visar att svärdstypen användes flitigast under 1300-talet men fanns i mindre utsträckning även under 1200-talet (Hoffmeyer 1954 del 1, s 47-51, 188)(Hoffmeyer 1954 del 2, bild X-XI).

Grupp tre C utgör den i särklass största kategorin svärd. Gruppen delades upp av Hoffmeyer i en tidigare, grupp tre C I, tidsindelning och en senare, grupp tre C II. Grupp tre C I dateras till 1150-1350 och tre C II från 1350 fram till medeltidens slut. Den senare kategorin samexisterade med de gotiska svärderna och influerades troligen av dessa. Fynden från grupp tre C är i Europa flera hundra varav ett 30 tal i Danmark. Karakteristiskt för gruppen är att den har en profilerad och rundad knapp. Tre C I svärderna i gruppen har en knapp som varierar i diameter på mellan 4,5 och 6 centimeter. Parerstången för dessa äldre svärd är mellan 14,5 och 17 centimeter lång och klingan varierar i längd från 70 till 100 centimeter. I jämförelse med tre C II har tre C I en lång parerstång. I Mellan och Nordeuropa, dagens Tyskland, blir tvåhandssvärderna med tiden populära. Detta som ett gensvar mot de alltmer bepansrade rustningarna. I Syd och Västeuropa behålls dock den kortare kaveln, på 12-15 cm, i större utsträckning. Grupp tre C II:s svärd blir allt kraftigare och större och utvecklas tillsammans med de gotiska svärderna (Hoffmeyer 1954 del 1, s 51 ff, 188-191)(Hoffmeyer 1954 del 2, bild XII ff).

Grupp tre D är den sista gruppen med romanska svärd och dess spridning i antal verkar ha varit avsevärt mindre än vad som gällde för grupp tre C. Datering på tre D svärd visar att typen var vanligast under 1300 talet men förekom ända in på 1500-talet. Det som är karakteristiskt med gruppen är att parerstången är böjd, liksom Oakeshotts V-IX och Hoffmeyers grupp två. Knappen är profilerad och har en diameter som varierar på mellan

4 och 5 centimeter. Klingans längd ligger på mellan 60 och 100 centimeter. Influenserna som ligger till grund för tre D svärdet är, enligt Hoffmeyer, hämtade från Västeuropa och då främst England-Frankrike och Spanien-Italien (Hoffmeyer 1954 del 1, s 69 ff, 191-192)(Hoffmeyer 1954 del 2, bild XXIII ff).

Utvecklingen efter år 1350 gör kaveln och klingan längre och svärdet blir generellt sett allt grövre och större. Krigskonsten och slagfältets strategi revolutionerades med den tyngre riddarens utrustning under sent 1300-tal. Kavalleriet blev slagfältets aggressiva vapenslag och infanteriet dess defensiva. Det gotiska svärdet vann alltmer mark och kom att leda svärdsutvecklingen framåt tills piken, armbågen, långbågen och krutet tillslut satte stop för riddaridealet. Under 1600-talet försvinner tillslut de sista medeltida svärden då kriget inte längre är i behov av vapnet (Hoffmeyer 1954 del 1, s 192 ff, 202 ff).

När medeltiden traditionellt startade någon gång runt år 1100 i norden fanns den vikingatida krigaren fortfarande. När perioden slutade 400 år senare fanns inga av de vikingatida svärdstyperna kvar. Svärdet hade gått igenom en förändringsprocess och denna process influenser var hämtade från omvärlden. De medeltida romanska svärdens ursprungscentrum var i stor utsträckning Västeuropa. Under de första två århundraden var det främst Italien och Spanien som stod som stilbildande men under 1300-talet förflyttades en stor del av tyngdpunkten till det franska och engelska området. Troligen medförde det hundraåriga kriget mellan Frankrike och England, 1337-1453, indirekt stora vapentekniska innovationer, inte minst vad gäller långbågen.

3.2.3 Det skånska tidigmedeltida svärdet

Fyra tidigmedeltida svärd har, liksom antalet vikingatida svärd, blivit föremål för en närmare studier. Kvaliteten på svärden är skiftande och ansamlingen liknar i stor utsträckning det vikingatida materialet som studerades. Vad som är mer beklagligt är att tre av de fyra tidigmedeltida svärden saknar fyndkontext. Vad detta beror på går inte att med säkerhet säga men troligt är att LUHM numret på något sätt har försvunnit under

omorganisering av museet, varför det sedan har blivit en omöjlighet att spåra numret till rätt kontext. Nedan följer en redovisning i typologisk ordning av det tidigmedeltida materialet. Bilder på svärden finns i bilagorna, kapitel 6.

Det första tidigmedeltida svärdet, svärd 5, saknar fyndkontext och LUHM nummer. Det finns dock i dagsläget att beskåda i det för allmänheten stängda rummet längst upp på Historiska Museet. Svärdet är rostbelagt och 1-5 centimeter av klingans spets saknas. Överlag rör det sig emellertid om ett välbevarat svärd. Svärdets längd är 92 centimeter, varav klingan är 75 centimeter, ursprungsskick upp till 80 centimeter. Parerstången är rak och 11 centimeter lång och 1,5 centimeter bred. Kavelns längd är 11,5 centimeter och hjaltens totala längd är cirka 17 centimeter. Knappen är platt, skivformad och har en diameter på 4 centimeter. Knappens tjocklek är 1,5 centimeter. Svärdet tillhör med all sannolikhet Hoffmeyers grupp tre A där knappen är skivformad och har en diameter som ligger på 4 till 4,5 centimeter. Denna grupp har också rak parerstång vilket grupp tre B inte har. Dateringen av grupp tre A är 1100 till 1300 och typen fanns i hela Europa men var mest vanlig i de västra och speciellt de södra delarna av kontinenten. Kärnområdet var troligen Italien och Spanien.

Svärd 6 har kvar fyndkontexten, LUHM nummer 10143, vilken förtäljer att det är ett svärd av järn med en stor knapp (Accessionsböcker LUHM 10143). Vid en närmare granskning av svärdet framgår det att delar av hjalten är en rekonstruktion och enligt Cinthios rör det sig här om en kvalificerad sådan (Cinthios LUHM 2006-05-10). Det är emellertid endast två tredjedelar av den ursprungliga kaveln som försvunnit. Vidare saknas minst 10 centimeter av klingans spets och överlag har svärdet utsatts av rostangrepp. Svärdets nuvarande längd uppgår till 81 centimeter varav klingan är 61 centimeter, troligen 70-80 centimeter i ursprungsskick. Parerstången är rak och 15 centimeter lång och 1,5 centimeter bred. Knappen är profilerad, rundad och två tredjedelars cirkelformad där cirkeln på fram och baksida är avslipad så att ytan är platt. Diametern på knappen är cirka 4,5 centimeter. Längd på den rekonstruerade kaveln är 13,5 centimeter. Svärdet placeras i Hoffmeyers grupp tre C I och dateras därför till 1150-1350. Den profilerade runda knappen är det mest karakteristiska draget för svärdet och

dess diameter på 4,5 passar in i gruppen, vilkens diameter är 4,5- 6 centimeter. Även parerstången sällar sig till grupp tre C I, vilkens längd på parerstången är 14,5- 17 centimeter. Klingans ursprungslängd som troligen låg på mellan 70-80 centimeter typologiserar också svärdet till tre C I som har en klinga på 70-100 centimeter. Även den rekonstruerade kavelns längd stödjer katalogiseringen. Svärd tre C I var vanligast i Syd och Västeuropa.

Även svärd 7 saknar fyndkontext och LUHM nummer. Liksom fallet var med svärd 5 så finns svärd 7 i dagsläget att beskåda i rummet högst upp på Historiska Museet. Svärdet är rostbelagt och saknar 3 till 10 centimeter av klingans spets. Parerstången är lös men finns kvar i sin helhet. Svärdets längd är 83 centimeter varav klingan 70, ursprungsskick 73-80 centimeter. Parerstången, som är rak, har en längd på 19 centimeter och är 1 centimeter bred. Knappen är profilerad och cirkelformad med en diameter på 4,5 centimeter. Kaveln är 11 centimeter lång och hjaltens längd är 16,5 centimeter. Svärdet tillhör, liksom svärd 6, Hoffmeyers grupp tre C I och dateras till 1150-1350. Den profilerade cirkelformade knappen och klingans längd stödjer detta. Parerstången är dock längre än vad som fallet är för de flesta tidiga typer av tre C I svärd, vilka har en längd på parerstången som ligger på mellan 14,5 och 17 centimeter. Detta kompenseras dock av kavelns längd på 11 centimeter, vilken är förhållandevis kort. Tre C I svärdens kavlar ligger på 12 till 15 centimeter. Svärd 7 är alltså något underligt utformat. Men eftersom parerstången är rak kan det inte röra sig om ett tre C II eller tre B svärd och eftersom knappen är cirkelformad kan det heller inte röra sig om ett tre A svärd.

Svärd 8 saknar också fyndkontext och LUHM nummer men finns, liksom föregående svärd, att se i rummet högst upp på Historiska Museet. Svärdet är rostbelagt och speciellt hårt ansatt vid klingans spets som längst ut på tippen saknar cirka 1 centimeter. Svärdets totala längd är 99 centimeter varav klingan är 77 centimeter. Parerstången har en svag böjning och är 17 centimeter lång och 1,5 centimeter bred. Knappen är profilerad och cirkelformad och har en diameter på 4,7 centimeter. Längst upp på knappen finns det en liten knopp och den allra nedersta delen är slätrakad. Kaveln är 15 centimeter lång och hjaltens längd är cirka 21 centimeter. Enligt Hoffmeyers indelning placeras svärd 8 i

grupp tre D och dateras sannolikt till 1300-tal. Det som är utmärkande för gruppen är den böjda parerstången. Eftersom knappen är cirkelformad rör det sig inte om ett tre B svärd. Vidare stämmer klingans längd och knappens diameter in på typen. Gruppen har en klinglängd på 60-100 centimeter och knappens diameter ligger på mellan 4 och 5 centimeter. Dessa svärd var ovanligare än tre C svärden och dess spridning var störst i sydvästra Europa.

4 Sammanfattning och slutdiskussion

Att svärdet genomgått en förändring, såsom frågeställningen antydde, råder det inget tvivel om. De första och äldsta skånska svärden som ingick i undersökning härstammade från övergångsperioden mellan folkvandringstid och vikingatid. Svärd 1 och 2 härleddes till Wheelers typ II och daterades därför till 700 och 800-tal. De båda svärden var troligen tillverkade någonstans i Norge. Övergripande rör det sig alltså om vikingatida egenproduktion eftersom Norge tillhörde det vikingatida kärnområdet. Den geografiska spridningen av typen är förvånansvärt exakt densamma som spridningen för de norska vikingarna. I exempelvis Danmark har, som ovan nämnts, inte ett enda fynd av typ II påträffats.

Svärd 1 och 2 sätter samman Skåne med Norge. Vad det rör sig om för länk mellan de båda områdena går det dock endast att spekulera om. Det kan ha varit frågan om en norsk produktion som direkt nådde dagens Sydsverige. Det är emellertid ytterst tvivelaktigt eftersom det inte finns ett enda påträffat dansk exemplar av typ II. Om det var frågan om en större produktion till Skåne-regionen borde fynd också ha funnits på andra sidan sundet. Detta inte minst eftersom det rör sig om en tid då vattnet var den förnämsta kommunikationsleden. Var det istället frågan om svärd som genom tidens gång helt enkelt hamnade i Skåne av en slump. Helt klart är att svärd hade en benägenhet till att geografiskt sett sprida sig. Krigarna var en grupp i samhället som rörde på sig och svärd 1 och 2:s färd till Skåne kan ha gått till på, i stort sett, hur många sätt och vis som helst. Endast fantasin kan begränsa möjligheterna. Faktumet att kontakt mellan Skåne och Norge fanns är dock obestridbar.

Svärd 3 och 4 tillhör troligen Wheelers typ VII. Denna daterades till 900-tal och produktionsområdet för typen var Skandinavien. Det har emellertid hänt något i utformningen på svärden. Typ V var den första typen med bågformad parerstång och typerna därefter följde detta mönster. Typ V:s produktionsområde var med all sannolikhet någonstans i England, varför det är från detta område som svärd 3 och 4:s utseende har

hämtat influenser ifrån. Historiskt stämmer detta bra in på de vikingatida kontakterna som fanns mellan Västeuropa och Skandinavien under 900-talet.

Tekniskt sett följde alltså det vikingatida svärdet de Västeuropeiska innovationerna, eller åtminstone det engelska områdets tekniska framsteg. När det vikingatida samhällets kontakter med England ökade hybridiserades de båda kulturerna med varandra. De engelsktillverkade svärderna anammades av vikingarna som justerade utformningen till att bli Wheelers typ VI och VII. Samhället i Skandinavien anpassade sin egen svärdsproduktion till de nya stilarna och av typ II, III, IV och V kom typ VI och VII.

Det senvikingatida materialet visade på en förskjutning mot väst vad gäller tankar och idéer om svärdets utformning. Det tidigmedeltida materialet visar på en fortsatt västlig europeisering av de valda skånska svärdsfynden. Svärd 5 daterades till 1100-1300-talet och typens kärnområde var Italien och Spanien. Var det främst från dessa områden som den tidiga kristnandefasen hämtade sina influenser ifrån. Materialet som pekar på detta är dock endast ett svärd men det visar ändå på att kontakter mellan det italienska och spanska området fanns, om än kanske endast indirekt. Svärd 6 och 7 dateras till 1150-1350 och är möjligen något nyare än svärd 5. Svärdens utformning var vanligast i Syd och Västeuropa och detta tyder på ytterliggare kontakt med det katolska Europa. Svärd 8 tillhör en grupp som var något ovanligare än dess föregångare och dateras till 1300-tal. Gruppen var den sista romanska svärdstypen och kom att efterföljas av gotiska svärd. Typen var även denna influerad av Syd och Västeuropa men med en liten förskjutning mot det fransk-engelska området.

Från att under 800-talet haft en storproduktion av svärd i Norge, som även nådde Skåne, influerades det vikingatida skånska samhället av andra områden, främst det katolska Europa. Till en början visar det valda svärds materialet på kontakter med södra Europa men under högmedeltid skedde en förskjutning mot väst. Troligen är det stridigheter i och runt Frankrike och England som födde fram nya innovationer och tekniskt följde svärd 8 detta. Resultatet av undersökningen stödjer således till stor del den mer generella

Christofer Adolfsson
Lunds Universitet
Institutionen för arkeologi och antikens historia
Ark 404:4 VT 2006
Mats Mogren

historiebeskrivningen. Genom att spåra de valda skånska svärdens ursprung blev det möjligt att få direkta faktabevis som stödjer en större samhällelig process.

5 Litteratur, källor och material

5.1 Otryckta källor

Accessionsböcker på Lunds Historiska Museum

5.2 Arkeologiskt material

LUHM nummer 9999

LUHM nummer 12358

LUHM nummer 13078

LUHM nummer 24925

LUHM nummer 10143

5.3 Litteratur

Harrison Dick 1999, *Krigarnas och helgonens tid, Västeuropas historia 400-800 e.kr.*,
Norstedt & Söner AB, Stockholm

Harrison Dick 2002, *Jarlens sekel, en berättelse om 1200-talets Sverige*, Ordfront förlag
Stockholm

Hoffmeyer Ada Bruhn 1954, *Middelalderens tveeggade svärd del I*, Tøjhusmuseet
Köpenhamn

Hoffmeyer Ada Bruhn 1954, *Middelalderens tveeggade svärd del II*, Tøjhusmuseet
Köpenhamn

Oakeshott Ewart 1960, *The archaeology of weapons arms and armour from prehistory to
the age of chivalry*, Lutterworth press, London

Peirce Ian 2002, *Swords of the Viking age*, The Boydell Press, Woodbridge

Pleiner Radomir 1993, *The celtic sword*, Clarendon Press, Oxford

Strömberg Märta 1961, *Untersushungen zur jüngereren eisenzeit in schonen del 2*,
Berlingska Boktryckeriet, Lund

Christofer Adolfsson
Lunds Universitet
Institutionen för arkeologi och antikens historia
Ark 404:4 VT 2006
Mats Mogren

Wheeler R.E Mortimer 1927, *London and the vikings*, London Museum, London

5.4 Internet

<http://www.vikingsword.com/petersen/> 2006-05-09

5.5 Muntliga källor

FK Cinthio Hampus antikvarie, våren 2006, Lunds Historiska Museum

6 Bilagor

Samtliga svärd finns, 2006-05-10, på Historiska Museet i Lund.

Svärd 1, LUHM nummer 9999. Wheeler's typ II.

Svärd 2, LUHM nummer 12358. Wheelers typ II.

Svärd 3, LUHM nummer 24925. Wheelers typ VII.

Svärd 4, LUHM nummer 13078. Wheelers typ VII.

Svärd 5, LUHM nummer saknas. Hoffmeyers grupp tre A.

Svärd 6, LUHM nummer 10143. Hoffmeyers grupp tre C I.

Svärd 7, LUHM nummer saknas. Hoffmeyers grupp tre C I.

Svärd 8, LUHM nummer saknas. Hoffmeyers grupp tre D.